

ปัญหาอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สิ่งที่ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การปกครอง ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในบทที่ ๑ ลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทางราชการ ในบทที่ ๒ แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าความพยายามของทางราชการในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนนั้น ได้บังเกิดผลในทางเกื้อกูลต่อประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายประการ แต่ก็ยังไม่บรรลุผลเต็มที่ตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้ จากการศึกษาและวิเคราะห์จากสภาวะความเป็นจริงแล้ว ได้พบว่ามีปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิเช่น ปัญหาทางค่านิยมประเพณี ปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติงานในภูมิภาคส่วนนั้น ปัญหาเรื่องความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาการแทรกแซงจากพรรคการเมืองในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น แต่อาจสรุปรวมปัญหาทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็น ๔ ประการ ซึ่งจะได้อภิปรายวิเคราะห์ให้เห็นตามลำดับดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาทางการเมืองการปกครอง

๑.๑ ปัญหาทางการเมือง

เนื่องจากชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างไปจากชาวไทยอื่น ๆ ของประเทศ ทั้งในด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดเหล่านี้มีความรู้สึกนึกคิดว่าตนเป็นคนมลายู เพราะมีประวัติความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชาวมลายูในประเทศมาเลเซียมาเป็นเวลานาน นอกจากนั้น ยังมีถือศาสนาเดียวกัน มีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันอีกด้วย จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนที่ว่าเป็นพลเมืองของประเทศไทยโดยสมบูรณ์ มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยอื่น ๆ ทุกประการ ขาดความสำนึกในความเป็นคนไทย และหย่อนความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองไทย เนื่องจากมีความรู้สึกว่าคุณเองมิได้มีลักษณะร่วมกันกับคนไทย และมีได้มีผลประโยชน์ร่วมกับประชาชนไทย

อื่น ๆ ของประเทศนั่นเอง เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าชาวไทยมุสลิม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็น "ชนกลุ่มน้อย" (Minority)^๒ ซึ่งถ้าหากพิจารณา
ลักษณะทั่วไปของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านความแตกต่างจากชาวไทย
อื่น ๆ แล้ว ก็อาจอนุมานได้ว่าเป็นการเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะความหมายของคำว่าชนกลุ่ม-
น้อยนั้น Encyclopedia Britanica ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "เป็นกลุ่มชน
ที่รวมกัน โดยมีประวัติความเป็นมา ภาษา หรือความเชื่อทางศาสนาที่เหมือนกัน และมีความ
รู้สึกว่าคุณเองมีความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ. ดังกล่าวไปจากชนกลุ่มใหญ่"^๓

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกันกับชาวไทยในภูมิภาคอื่น ๆ
ของประเทศที่ไม่ค่อยจะให้ความสนใจในกิจการทางการเมืองเท่าใดนัก เมื่อพิจารณาในแง่
นี้แล้ว ก็น่าจะไม่มีปัญหาทางด้านการเมืองแต่อย่างใด แต่ข้อเท็จจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่
เพราะปัญหาทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้คุกรุ่นมาเป็นเวลานานคราวเท่า
ทุกวันนี้ ถ้าเปรียบดังแผล ก็เป็นแผลอักเสบที่กัดลึกหนอง มีแต่จะลุกลามยิ่งขึ้นต่อไป การศึกษา
ปัญหาทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องมองย้อนหลังไปสู่อดีต ทั้งนี้เพื่อการ
วิเคราะห์เป็นไปอย่างถูกต้อง ดังนั้น จึงขอย้อนไปศึกษาถึงปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอดีต
พอเป็นสังเขปเสียก่อน

---

^๑ มงคล สุวรรณโชติช่วง, ร.ศ., การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยคณะกรรมการ-
พัฒนาภาคใต้ ในระยะ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๒, หน้า ๒๒.

^๒ Virginia Thompson and Richard Adloff, The Minority
Problems in Southeast Asia (California : Stanford University Press,
1955), p.158.

^๓ Encyclopedia Britanica, (Encyclopedia Britanica, Inc.,
1964), p.564.

^๔ ขจักษ์ บุญพันธ์, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, (นครหลวง : โรงพิมพ์
รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๕), หน้า ๒๔๔ - ๒๔๙.

การขาดความสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาทางการเมือง ในระยะหลังนั้น อาจพิจารณาได้โดยการศึกษาประวัติศาสตร์อันยาวนาน ย้อนหลังตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้ว่าการปกครองหัว เมืองมลายู ซึ่งรวมถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันควยนั้นอยู่ในรูปของการปกครองเมือง ประเทศราช ปล่อยให้เจ้าเมืองปกครองกันเอง โดยมีได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ที่มิมาแต่เดิม แม้ว่าในบางยุคบางสมัยจะได้มีการยุบหรือเพิ่มเมืองบางเมืองขึ้นมา แต่ก็มิได้ เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเดิมแต่อย่างใด ยังคงปล่อยให้เจ้านายฝ่ายมลายูที่เป็นเชื้อสาย พระยาเมืองปกครองกันอยู่ตลอดมา เมื่อเกิดการกระด้างกระเดื่องแข็งเมือง ก็ยกทัพลงไปปราบและเปลี่ยนตัวเจ้าเมือง โดยเอาผู้ที่มิใช่เชื้อสายมลายูมาปกครองกันเองใหม่ ทั้งนี้ เจ้าเมืองต่าง ๆ เหล่านี้จึงไม่มีความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติไทยหรือความเป็นคนไทยมากนัก และมีผลต่อประชาชนควย กล่าวคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าตนเป็นคนมลายู เพราะผู้ปกครองเป็นคนมลายู นอกจากนั้น รัฐบาลไทยไม่ว่าจะเป็นสมัยกรุงสุโขทัยก็ดี กรุงศรีอยุธยาก็ดี กรุงธนบุรีก็ดี หรือแม้แต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ดี ต่างก็มิได้เข้าไปทำนุบำรุงและสร้างความรู้สึกผูกพันต่อชาติไทย หรือสร้างความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของ ชาติไทย หรือปลุกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแต่ประการใด คงต้องการเพียงแต่การ แสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศไทยเท่านั้น การที่เป็นเช่นนั้นผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นอง มาจาก

๑) การกมแนกมในสมัยโบราณเป็นไปโดยยากลำบาก การติดต่อกันทำได้ช้า และมีอุปสรรคทางธรรมชาติ การปกครองจากศูนย์กลาง คือ เมืองหลวง ที่จะสั่งการดังเช่น ในปัจจุบันในลักษณะของเอกรัฐนั้นเป็นไปโดยยาก จึงมีการแบ่งลักษณะของเมืองต่าง ๆ ที่ราย ล้อมเมืองหลวงออกไปเป็นชั้น ๆ เป็นหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นใน เมืองเอก โท ตรี จัตวา และเมืองประเทศราช เป็นต้น โดยมีเมืองใหญ่ ๆ บางเมือง กำกับดูแลต่างพระเนตรพระ- กรรณเพื่อคอยส่งข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าเมืองหลวง หัวเมืองมลายูซึ่งมีการปกครองโดย เจ้าเมืองมลายู จึงจัดอยู่ในรูปของการปกครองแบบเมืองประเทศราช ทั้งนี้ ความห่างไกล จึงเป็นอุปสรรคต่อการ เสริมสร้างความรู้สึกผูกพันในทางการเมือง

๒) การปกครองในสมัยโบราณมีลักษณะของการแยพระเกียรติยศ หากได้เมือง มาอยู่ภายใต้การปกครอง ได้รับเครื่องราชบรรณาการ ยอมอ่อนน้อมให้ ถัดถือเป็นเกียรติยศ ปราบกฎแกนนานาประเทศทั่วไป การที่จะทำนุบำรุงจักรปกครองเสียใหม่นั้นยอมทำได้ยาก

เพราะเหตุที่อยู่ทางไกลประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งต้องการความจริงรักภักดีจากเจ้าผู้ครองนคร จึงไม่อยากเข้าไปแตะต้องมากนัก เว้นแต่ว่าจะเกิดกบดไม่ยอมอ่อนน้อมเท่านั้น ส่วนใหญ่จึงเป็นการปกครองแบบตั้งถิ่น และนอกจากนั้นความรู้สึกของเจ้าผู้ครองนครก็ตีประชาชนที่ถูกปกครองก็ตี ต่างก็มีความรู้สึกว่าตนถูกปกครองโดยชนชาติอื่น จึงขาดความรู้สึกในเรื่องความจริงรักภักดีต่อชาติที่มาปกครอง มีแต่จะพยายามปลีกตัวออกจากการปกครองของชาตินั้น ๆ ถ้ามีโอกาสเปิดให้ และในบางกรณีอาจก่อให้เกิดความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมฝังอยู่ในจิตใจ และถ่ายทอดมาในชนรุ่นหลังได้

๓) ประชาชนมีความรู้สึกเป็นคนมลายูมากกว่าเป็นคนไทย เพราะไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนไทยแต่ประการใด ยกเว้นเจ้าเมืองและบุคคลอีกเพียงไม่กี่คน นอกจากนั้น รัฐบาลไทยและคนไทยโดยทั่วไปยังมีความรู้สึกต่อประชาชนในบริเวณหัวเมืองมลายูใต้เหล่านี้ว่าเป็นคนมลายู ไม่ใช่เป็นคนไทย จนมีคำเรียกประชาชนเหล่านี้ว่า "แขก" หรือ "แขกมลายู"

ดังนั้น ความรู้สึกในเรื่องการเป็นคนไทยจึงไม่เกิดขึ้นและมีผลถึงปัจจุบัน แม้ว่า จะได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องนี้แล้วก็ตาม

อย่างไรก็ดี ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในดินแดนส่วนนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ปฏิวัติระบบการปกครองประเทศไทย โดยการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเป็นระบบเทศาภิบาล เป็นผลให้พวกเจ้าครองนครไม่พอใจและมีปฏิกิริยาต่อรัฐบาลเรื่อยมา โดยการไม่ยอมชำระเงินรัชชูปการบ้าง โดยการกล่าวหาว่าการปกครองของรัฐบาลไทยเหยียดหยามและขัดต่อศาสนาอิสลาม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม เป็นการสร้างความเคียดแค้นให้บังเกิดแก่ประชาชนโดยทั่วไปบ้าง ทั้งนี้ เพราะระบบการปกครองดังกล่าวนี้ได้นำอำนาจและผลประโยชน์ของพวกเจ้าผู้ครองนครลงไปมาก โดยเฉพาะเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นผลให้อำนาจและผลประโยชน์ของพวกเจ้าผู้ครองนครพลอยถูกตัดไปด้วยโดยสิ้นเชิง^๕

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นยึดครองมลายู เป็นเหตุให้เกิดขบวนการต่าง ๆ ที่ต่อสู้กันรบเพื่อกู้อิสรภาพ ได้มีการชักจูงชาวพื้นเมืองให้เกิดความคิดในเรื่องลัทธิชาตินิยม และ

^๕ กองประสานราชการ, กรมมหาดไทย, สถานะภาพ ๔ จังหวัดภาคใต้, พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๕), หน้า ๗ - ๑๐.

การชักจูงดังกล่าวได้แพร่เข้ามาสู่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย จึงเป็นโอกาส
เหมาะแก่บุคคลบางกลุ่มที่สูญเสียอำนาจ และหวังเป็นใหญ่ในดินแดนส่วนนี้ทำการปลุกปั่นยุยง
ไต่สวนยกย่องขึ้น อุดมการณ์ของกลุ่มนี้ก็คือ อีสราฟหรือสิทธิในการปกครองตนเองในลักษณะ
ที่เป็นรัฐอิสระ (autonomous state) ^๖ วิถีดำเนินการของบุคคลกลุ่มนี้ สำหรับภายใน
ประเทศ มีนายหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ เป็นหัวหน้าโฆษณาให้รักชาติมลายูว่า ไทยมุสลิมเป็น
คนมลายู ดินแดนจังหวัดภาคใต้เป็นของมลายู คนมลายูต้องปกครองกันเอง และกล่าวหา
ว่าการปกครองของไทยก๊กซ็ิบะบังคับเพื่อทำลายชาติมลายู ทำลายศาสนาอิสลาม รัฐบาลไม่ได้
ช่วยเหลือทำนุบำรุงอะไร ^๗ สำหรับภายนอกประเทศ มี ตนกูอับดุลลา ตนกัมมัตคาลอ และตนกู
มะหมุคมะฮอยิดคิน ตั้งสำนักงานอยู่ที่รัฐกลันตัน วางแผนชักใยอยู่เบื้องหลัง

การโฆษณาชวนเชื่อและยุยงส่งเสริมบุคคลบางจำพวกดังกล่าวมานี้ ก่อให้เกิดความ
วุ่นวายทางการเมือง ราษฎรเกิดการระส่ำระสายและหวาดกลัว ซึ่งเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่ง
ที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากหลงเชื่อตามคำโฆษณาชักชวนที่ว่า
"ชาวไทยมุสลิมเป็นคนมลายู และจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นของคนมลายู" อยู่จนกระทั่งบัดนี้
นับได้ว่าเป็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น
จึงอาจสรุปได้ว่า ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ความคิดในการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เกิดขึ้นเป็นยุคเป็นสมัยต่อเนื่องกันมา
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งมีบุคคลเพียงกลุ่มน้อยที่สืบเชื้อสายพระยาเมืองบาง

^๖ จรูญ สุภาพ, "ปัญหาภาคใต้", ภัยใต้, (พระนคร : โรงเรียนกราฟิการ์ต, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๗ ชจักกัย บุรุษพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๒ - ๒๕๓.

^๘ สติชัย แสงศรี, ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
บทศึกษาเฉพาะชาวไทยอิสลาม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๓, หน้า ๘๘.

คนฝึกไผ่ในเรื่องการเมือง ทำการยุยงราษฎรที่มีการศึกษาต่ำ โดยการแอบอ้างศาสนาและ
 ชาตินิยมบังหน้า ทั้งอาศัยจังหวะของความผันผวนทางการเมืองภายในและภายนอกเป็นเครื่อง
 ประกอบ ทั้ง ๆ ที่การแบ่งแยกดินแดนไม่มีทางจะสำเร็จจนลไปไ้เลย แต่ก็มีบุคคลบางคน
 พยายามกระทำเรื่อยมา ทั้ง ๆ ที่การกระทำดังกล่าวนั้นผิดหลักศาสนา ซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอาน
 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า "สุเจ้าทั้งหลายอย่าก่อกวนความเสียหายขึ้นในแผ่นดิน การรักษานบ้านเกิดเมือง
 นอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการศรัทธามั่นในองค์อัลเลาะห์ ... จงรักภักดีและเชื่อฟังต่อผู้ปกครอง
 ของสุเจ้า"^{๑๐}

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตุว่าปัญหาทางการเมืองการปกครองได้เกิดขึ้นเฉพาะ
 ใน ๓ จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งแยกมาจากมณฑลปัตตานีเดิมเท่านั้น
 ส่วนจังหวัดสตูลไม่เคยจะมีปัญหา^{๑๑} ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะใน ๓ จังหวัดนั้น ผู้ที่สืบเชื้อ
 สายมาจากพระยาเมืองบางคนทองการจะรวมจังหวัดเหล่านั้นแล้วตั้งขึ้นเป็นรัฐปัตตานี และเมื่อ
 สถาปนารัฐปัตตานีให้เป็นเอกราชแล้ว ก็จะสามารถกำหนดรูปแบบการปกครองแบบ "เจ้าผู้ปกครอง
 นคร" แบบเดิมได้ เพราะมีความสันติจัดเจนในระบอบการปกครองเช่นนั้น อันเป็นมรดกตก
 ทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังจะได้ชื่อว่าเป็น "มหาบุรุษ" สามารถกอบกู้และดำเนินการตาม
 รอยเท้าของบรรพบุรุษได้อีกด้วย^{๑๒}

ปัญหาทางการเมืองอันเกิดจากการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ซึ่ง
 เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิม ดังที่กล่าวข้างต้นนี้ มิใช่เป็น

^{๑๐} สมาน รังสีโยกฤษฎ์, การเข้าถึงประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้, วิทยา-
 นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๐,
 หน้า ๗๔.

^{๑๑} กองประสานราชการ, กรมมหาดไทย, สถานะภาพ ๔ จังหวัดภาคใต้,
 (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๕), หน้า ๑๑.

^{๑๒} กองประสานราชการ, กรมมหาดไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๖.

^{๑๓} อุกุม บุญยประสพ, "วนอภิมพิศว์กับกลวิธีคอมมิวนิสต์", วิทยุวิทยุ, เล่มที่ ๓
 ฉบับที่ ๒ (เมษายน ๒๕๐๔), หน้า ๓๒๗ - ๓๒๘.

ปัญหาเฉพาะแต่ภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศได้โดยง่ายอีกด้วย^{๑๓} ทั้งนี้เพราะ ใต้เคยมีพรรคการเมืองในสหพันธ์มาเลเซียหลายพรรค เช่น พรรคแพนมาเลย์อิสลามิก (Pan Malayan Islamic Party) และพรรค رایต (Raayat Party) ใต้อาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือดำเนินการอย่างลับ ๆ เพื่อที่จะรวมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยไปเป็นรัฐหนึ่งของสหพันธ์มาเลเซีย โดยทำการยุยงชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยให้เอาใจออกห่างจากประเทศไทย และหวังจะก่อกวนให้เกิดความวุ่นวายในภูมิภาคส่วนนี้^{๑๔}

ปัจจุบัน อิทธิพลของพรรคฝ่ายค้านดังกล่าวมีผู้นิยมในมาเลเซียเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นักศึกษาที่มีหัวรุนแรง ดังจะเห็นได้จากในคราวที่จอมพล ถนอม กิตติขจร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เดินทางไปเยือนประเทศสหพันธ์มาเลเซียอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๔ นักการเมืองกลุ่มน้อยและนักศึกษาที่นิยมซ้ายในมาเลเซียได้พิมพ์เอกสารและเดินขบวนต่อต้านและกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยปกครองชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้แบบเผด็จการ ไม่ให้สิทธิเสรีภาพ ต้องการที่จะทำลายเผ่าพันธุ์ของชนเชื้อชาติมาเลย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเท่ากับเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกดินแดนของไทยและบั่นทอนความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย^{๑๕}

อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวในทำนองเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยเช่นนี้ ทางรัฐบาลมาเลเซียก็มิได้นิ่งนอนใจ ได้พยายามหาทางระงับมิให้ลุกลามขยายต่อไป เช่น มีคำสั่งห้ามมิให้เผยแพร่หนังสือเสียงนิติตซึ่งได้ลบทความโจมตีรัฐบาลไทยอย่างรุนแรง และได้จัดการลงโทษนักศึกษามาเลเซียที่ก่อความวุ่นวายขึ้นอย่างเฉียบขาด และเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๔ รัฐบาลมาเลเซียได้สั่งห้ามจำหน่ายหนังสือภาษาอังกฤษอีกเล่มหนึ่ง ชื่อ "มุสลิมเชื้อสายมาเลย์

^{๑๓} ขจิกภัย บุรุษพัฒนา, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๖.

^{๑๔} แสง เสนาณรงค์, พล.ท., "ภาคใต้สมัยพัฒนา", รัฐาภิวัตน์, เล่มที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๐๘), หน้า ๒๘.

^{๑๕} ถนัด คอมันตร์, พ.อ., ภัยใต้, (พระนคร : โรงพิมพ์กราฟิการ์ต, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ในภาคใต้ของประเทศไทย" ซึ่งพิมพ์จำหน่ายโดยนักศึกษามุสลิมมาเลเซีย ทั้งนี้เพราะมีข้อความบางตอนที่กล่าวหาว่ารัฐบาลไทยว่าปฏิบัติโดยมิชอบต่อราษฎรชาวไทยมุสลิมในภาคใต้^{๑๖}

นอกจากปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของขบวนการโจรก่อการร้ายหรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนแล้ว ปัญหาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์หรือลัทธิการเมืองที่ปรากฏอยู่ในภูมิภาคนี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ กล่าวคือ การดำเนินงานของคอมมิวนิสต์ก็มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนด้วยเช่นกัน เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ภัยอันตรายที่เกิดจากการแทรกซึมและการสร้างเขตอิทธิพลของคอมมิวนิสต์นั้น ทำให้ราษฎรไม่สามารถทำมาหากินเพื่อสร้างอนาคตให้แก่ตนเองได้อย่างปลอดภัย และขณะเดียวกันก็ถูกฝ่ายนั้นยุยงให้เกิดการแตกแยกความสามัคคีภายในหมู่ราษฎร นับเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ และผลที่สุดก็จะเกิดการสู้รบกันเอง แม้ว่าในขณะนี้จังหวัดชายแดนภาคใต้จะยังไม่มีเหตุการณ์รุนแรงเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ตาม แต่รัฐบาลก็ไม่ควรประมาท ควรจะหาทางป้องกันไว้ก่อนดีกว่าที่จะไปหาทางแก้ไขในภายหลัง เพราะปรากฏว่าปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ก็ยังคุกรุ่นอยู่ คอมมิวนิสต์อาจจะฉวยโอกาสสวมรอยเข้าไปในวันหนึ่งวันก็ได้ และเมื่อถึงวันนั้นเหตุการณ์อาจจะรุนแรงกว่าทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการปราบปรามอย่างเด็ดขาดก็คงจะทำได้ยากกว่า เพราะอาจจะต้องไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องศาสนา วัฒนธรรม และปัญหาสำคัญประการอื่น ๆ อีกด้วย อันจะกลายเป็นปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศไทย^{๑๗}

การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ที่กำลังดำเนินการอยู่โดยวิธีการต่าง ๆ กัน ตามเขตของอำเภอในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยนั้น อาศัยความร่วมมือของนักการเมืองทั้งที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยได้ชักชวนประชาชนที่อาศัยอยู่ตามสวนยางให้เขาเป็นพวก บางทีเรียกราษฎรที่ร่ำรวย บางครั้งก็ปล้นฆาตกรรมที่ไม่ยอมเขาเป็นพวก และอาศัยเหตุที่ประชาชนยากจน ได้รับการศึกษาไม่เพียงพอ หรือเหตุแห่งความแตกต่าง

^{๑๖} ชัยภักดิ์ บุรุษพัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๗.

^{๑๗} สมบูรณ์ ปาลเสถียร, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและความมั่นคงแห่งชาติ", วิจัยวิรัช, เล่มที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม ๒๕๐๗), หน้า ๒๖๐ - ๒๖๑.

ในเรื่องศาสนา ศาสนา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม^{๑๘} นอกจากนี้ คอมมิวนิสต์ยังให้ความร่วมมือกับชาวไทยมุสลิมที่คิดแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย เช่น ช่วยในด้านการศึกษา และฝึกให้รู้จักใช้อาวุธ เป็นต้น

ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ดำเนินการอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของพวกโจรจีนคอมมิวนิสต์ เติมโจรจีนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพียงทำการต่อต้านอังกฤษเพื่อถอนเอกราช ครั้นมลายูได้รับเอกราชและสถาปนาเป็นประเทศมาเลเซียแล้ว พวกนี้ก็ยังคงดำเนินการต่อไป รัฐบาลมาเลเซียจึงได้ทำการปราบปรามอย่างรุนแรงเฉียบขาด เป็นผลให้พวกโจรจีนพากันหลบหนีเข้ามาซ่อนตัวอยู่ในบริเวณพรมแดนไทย ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของตนเอง และไคร่วมมือกับชาวไทยมุสลิมที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนและคนมาเลเซียบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคฝ่ายค้านในมาเลเซีย ซึ่งได้แก่ พรรคแพนมาลายัน อิสลามิก^{๒๐} โดยได้จัดพิมพ์เอกสารภาษามลายูส่งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารไทย รวมทั้งราษฎรไทยมุสลิมบางคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขอความในเอกสารเป็นไปในทำนองขอให้ฝ่ายปกครองหลีกเลี่ยงการปะทะต่อสู้กับพวกเขา และเรียกร้องขอความเห็นใจ บางฉบับก็มีข้อความชักชวนให้ชาวไทยมุสลิมเกลียดชังรัฐบาลไทย เป็นต้น และนอกจากนั้น ทำให้ชาวมุสลิมนึกคิดไปว่าคนไทยและรัฐบาลไทยรังเกียจเบียดเบียนศาสนาอิสลาม ลบล้างภาษามลายู บังคับให้พูดและเรียนภาษาไทย ตลอดจนพยายามสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวไทยมุสลิมว่า ชาวมุสลิมถูกกีดกันไม่ให้มีโอกาสเป็นข้าราชการ และข้าราชการไทยกดขี่ข่มเหงชาวมุสลิม เป็นการก่อกวนให้เกิดความวุ่นวายขึ้นภายในประเทศ มีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นอันมาก^{๒๑}

^{๑๘} ศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรมการปกครอง, ที่ระลึก
ในพิธีเปิดการประชุมเนติศาสตร์ข้าราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ หอประชุมจังหวัดยะลา, (พระนคร
: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ๒๕๐๘), หน้า ก.

^{๑๙} มงคล สุวรรณโชติชวง, ร.ค., เรื่องเดิม, หน้า ๓๙.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แม้ว่าเป้าหมายหลักของโจรจีนคอมมิวนิสต์จะมุ่งล้มล้างรัฐบาลมาเลเซียบ้างก็ตาม แต่การดำเนินงานของพวกเขาโจรจีนหลายอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพราะพวกโจรจีนต้องการความสนับสนุนจากชาวไทยมุสลิมทั้งในค่านิยมเชิงอาหารและกำลังคน พวกนี้ได้ทำการโฆษณาชวนเชื่อโดยเน้นว่า ชาวไทยมุสลิมเป็นคนมลายู และพวกโจรจีนกำลังดำเนินงานเพื่อปลดปล่อยมาเลเซียบ้าง เพราะฉะนั้นประชาชนในท้องถิ่นควรจะสนับสนุนพวกเขา^{๒๒} จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานของพวกโจรจีนคอมมิวนิสต์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองก็คือ พวกนี้พยายามสร้างความรู้สึกสำนึกในเชื้อชาติมลายู และสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชนในเขตจังหวัดกังกลาว รวมทั้งการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย นับได้ว่าการดำเนินงานของพวกนี้เป็นภัยร้ายแรงอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ^{๒๓}

ปัญหาทางการเมืองที่โลกกล่าวมาแล้ว นับเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเป็นปัญหาเรื้อรังต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับปัจจัยอันเป็นรากฐานหลายประการ เช่น นโยบายการเมืองของประเทศไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะวัฒนธรรมพื้นฐานของท้องถิ่น บทบาทของชนชั้นนำทางการเมืองที่ทรงอิทธิพลของท้องถิ่น (เจ้าผู้ครองนคร เคิมหรือผู้สืบเชื้อสายของเจ้าผู้ครองนคร) นอกจากนี้ บรรดากลุ่มผู้แบ่งแยกดินแดนก็ตั้งกลุ่มโจรจีนคอมมิวนิสต์ก็ต่างก็พยายามแสวงหาความสนับสนุนจากชาวไทยมุสลิม โดยยู่ยงส่งเสริมให้เกิดความสำนึกในเรื่องความแตกต่างทางค่านิยม เชื้อชาติ โฆษณาชักจูงให้ชาวไทยมุสลิมหลงเข้าใจผิดว่าตัวเองเป็นคนมลายู โดยยกเอาภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปจากชาวไทยส่วนใหญ่ของประเทศมาเป็นข้ออ้าง แม้ว่าโดยปกติแล้วประชาชนเหล่านี้ส่วนมากรักสงบ พอใจในสภาพที่เป็นอยู่ แต่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกับประชาชนตามชนบททั่ว ๆ ไปที่เชื่อง่าย มักจะคล้อยตามบุคคลที่ตนเคารพนับถือหรือบุคคลที่ตนเข้าใจว่ามีความรู้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะชักนำตนไปในทางใด ความไม่สงบในท้องที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นทุกครั้งก็เริ่มต้นจาก

^{๒๒} Astri Suhrke, "The Thai Muslims : Some Aspects of Minority Integration", Pacific Affairs, Vol. XLIII, No. 4 Winter 1970 - 71, p. 541.

^{๒๓} ชัยคัมภีร์ บุรุษพิณ, เรื่องเคิม, หน้า ๒๖๐.

บุคคลเพียงไม่กี่คน และเกือบจะหาสาเหตุที่สมควรไม่ได้เลย แต่ก็ได้กลายเป็นเหตุลุลกลาม
 ร้ายแรงขึ้นได้ ฉะนั้น สถานการณ์ทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเสมือนคลื่นใต้น้ำ
 ซึ่งเป็นอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้โดยไม่มีสัญญาณแสดงเหตุ จึงเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้าน
 เมืองจะคงให้ความสนใจเป็นพิเศษ อยากคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยที่จะแก้ไขได้โดยง่าย เพราะ
 ถ้าจะเปรียบกับอาการของโรค โรคนี้อาจไม่ใช่โรคธรรมดาเสียแล้ว แต่เป็นโรคมะเร็งร้ายแรง
 ที่จะต้องทำการบำบัดรักษาอย่างฉับพลัน และอยู่ในความดูแลของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิด^{๒๔}

๑.๒ ปัญหาทางการเมืองปกครอง

สำหรับปัญหาทางการเมืองปกครอง แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นเวลานานถึง ๔๐ ปี
 เศษแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีข้าราชการ เป็นจำนวนมากที่ยังมีจิตใจฝังอยู่ในระบบเจ้าขุนมูลนาย การ
 ปฏิบัติราชการและการวางตัวของข้าราชการจึงอยู่ในลักษณะเจ้าขุนมูลนาย ฉะนั้น สถานการณ์
 การของรัฐบาล แทนที่จะเป็นสถานที่บริการประชาชน และให้ประชาชนได้รับความสะดวกใน
 การมาติดต่อ กลับเป็นสถานที่ที่ทำให้ราษฎรไม่อยากมาติดต่อ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นจริง ๆ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับข้าราชการพูดกันคนละภาษา ก็ยิ่ง
 ทำให้การติดต่อน้อยลงยิ่งเท่าที่จำเป็นจริง ๆ เช่น การจดทะเบียน การขออนุญาต และการ
 เสียภาษี เป็นต้น ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าหากไม่ทำจะมีความผิด เท่านั้น และเมื่อเสร็จกิจก็ทิ้งกล่าว
 แล้วก็แล้วกันไป ความรู้สึกในศักดิ์ศรีและสิทธิของพลเมืองในฐานะเจ้าของประเทศก็ไม่มี ความ
 รู้สึกผูกพันในประเทศชาติส่วนรวมก็เกิดขึ้นได้ยาก^{๒๕}

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่กับประชาชนในจังหวัดชาย
 แดนภาคใต้ จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง มิใช่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง
 ผู้ให้บริการกับผู้รับบริการอย่างในประเทศประชาธิปไตยอื่น ๆ และคติทางการเมืองการบริหารงานบุคคล

^{๒๔} ขจักษ์ บุษพัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๖๑.

^{๒๕} สมาน รังสีโยกฤษฎ์, เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

ในระบบประชาธิปไตยที่ว่า "ข้าราชการเป็นผู้รับใช้ประชาชน (public servant)" ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่ข้าราชการที่ประจำอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๒๖} ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่กับประชาชนในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้มีบุคคลบางกลุ่มบางพวก ได้ถือเป็นเหตุในการยุยงส่งเสริมปลุกปั่นให้ประชาชนมีใจออกห่างจากประเทศไทย โดยกล่าวหาว่าไม่ได้รับความสะดวกและความยุติธรรมจากข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลด้วยประการต่าง ๆ เสมอมา^{๒๗}

ปัญหาทางการปกครองที่เรื้อรังในภาคใต้ก็คือ ปัญหาเรื่องความสุจริต ความเอาใจใส่ และความรอบรู้ของข้าราชการที่เป็นผู้ทำหน้าที่แทนส่วนกลาง ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพันและจงรักภักดีกับรัฐบาลแค่ไหนขึ้นอยู่กับกรกระทำของข้าราชการไม่น้อย^{๒๘} เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นที่กล่าวขวัญกันทั่วไปว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปประจำปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนมากยังขาดคุณลักษณะดังกล่าว นอกจากนี้ มีบางส่วนได้ประพฤติปฏิบัติไปในทางที่จะผลักดันให้ชาวไทยมุสลิมเหินห่างไปจากความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น ปัญหาเหล่านี้อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

ในเรื่องความสุจริต มีข้าราชการจำนวนไม่น้อยที่มุ่งสร้างฐานะส่วนตัวมากกว่าการสร้างชื่อเสียง บางคนพยายามหาทางให้ได้อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นบ่อเงินบ่อทองที่จะสร้างความมั่งคั่งให้แก่ตนได้ ข้าราชการตำแหน่งไม่สูงนักก็มีฐานะดีขึ้นหลังจากย้ายมาประจำภาคนี้ได้ไม่นาน การที่ข้าราชการมีฐานะดีขึ้นผิดปกตินั้นไม่มีทางอื่นจะอธิบายได้ นอกจากจะต้องอนุมานว่าต้องมีรายได้จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ ผลประโยชน์ข้าราชการเป็นผู้ได้รับ แต่ความทุกข์ทรมานความเจ็บช้ำน้ำใจเป็นผลที่ตกอยู่กับราษฎร ผลจะเกิดขึ้นประการเดียวกันก็คือ ราษฎรจะต้องหันเหหรือหย่อนความจงรักภักดีที่พึงมีต่อรัฐไม่น้อย ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมเป็นผลดีต่อการดำเนินการ

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖.

^{๒๗} คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานการอบรมวิชาภาษามลายู หน้าที่ ๑ - ๔, ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๘), หน้า ๕๐.

^{๒๘} จรูญ สุภาพ, เรื่องเดิม, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ทางการเมืองของฝ่ายอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่ง^{๒๘}

ในเรื่องความเอาใจใส่ของข้าราชการในตัวของประชาชนและอาณาเขตที่ตนรับผิดชอบก็เป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อการเพิ่มหรือลดปัญหา การขาดความเอาใจใส่ติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในท้องที่ของตน เท่ากับเป็นการเกื้อกูลให้การกระทำที่ไม่พึงปรารถนาขยายตัวเติบโตยิ่งขึ้น นานวันเข้าปัญหาเช่นนั้นก็จะสาบสูญ^{๒๙}

ในเรื่องความรอบรู้ของข้าราชการในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ก็ดี ในวิธีการปฏิบัติงานก็ดี ช่วยให้มีการกระทำที่รอบคอบและถูกต้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมและความรู้สึกของประชาชน มีหลายครั้งที่ข้าราชการมักปฏิบัติงานไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการ มุ่งใช้อำนาจแต่ฝ่ายเดียวจนกระทั่งเกิดความเคืองครอนทั่วไป^{๓๐}

ตามความเป็นจริงแล้ว มีข้าราชการจำนวนไม่น้อยที่ขาดความเข้าใจเรื่องภาษาชนบทรรมนิยม วัฒนธรรม สภาพของชุมชนภาคใต้ และมักจะถือว่าสิ่งเหล่านั้นไม่สำคัญ ยึดถือเอาแต่กฎหมายและระเบียบแบบแผนทางราชการแต่อย่างเดียว ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติราชการ จนอาจทำลายน้ำใจของชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่น จนถึงขั้นที่สร้างความรู้สึกไม่เป็นมิตรขึ้นมาได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางราชการจะได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น ซึ่งเป็นองค์กรส่วนภูมิภาคที่มีหน้าที่ทำการประสานให้แกข้าราชการทุกระดับของทุกระดับ ทบวง กรม ที่ส่งไปประจำในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นศูนย์ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความศรัทธาเลื่อมใสของราษฎรให้บังเกิดต่อประเทศชาติก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงหลักการและวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วนับว่าเป็นนโยบายที่ดีของทางราชการที่จัดตั้งองค์กรนี้ขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของทางราชการกับประชาชนทั่วไปในภูมิภาคแถบนี้ดีขึ้น ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับทางราชการมากขึ้น ความ

๒๘ เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๓๐ เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๓๑ เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

จงรักภักดีต่อประเทศไทย ตลอดจนความรู้สึกสำนึกในความเป็นไทยก็จะเกิดขึ้น และจะนำมาซึ่งการผสมกลมกลืนในที่สุด แต่การดำเนินงานขององค์กรนี้ต้องประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ รัฐบาลไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงมักไม่มีใครได้รับความสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ทำให้การดำเนินงานมีขอบเขตจำกัด นอกจากนี้ส่วนราชการบางหน่วยไม่ให้ความสนใจในการส่งเจ้าหน้าที่มารับการอบรม ทำให้การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ประสบผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒. ปัญหาทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การทำสวนยางพารา เหมือนแร่ การประมง และการทำนา สำหรับอาชีพการทำสวนยางเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด ฐานะของประชาชนขึ้นอยู่กับรายได้จากการทำสวนยางเป็นสำคัญ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนว่า เมื่อชาวสวนยางมีรายได้สูง ค่าแรงงานอื่น ๆ ก็พลอยสูงไปด้วย มีการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย การค้าขาย และธุรกิจต่าง ๆ คลองตัว ธุรกิจธุรกิจต่าง ๆ ก็เจริญก้าวหน้า ในทางตรงข้ามถ้าระยะเวลาใดที่ย่างมีราคาตกต่ำลง ชาวสวนยางมีรายได้น้อย ค่าแรงงานอื่น ๆ ก็พลอยต่ำไปด้วย และธุรกิจต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะซบเซาตามไปด้วย

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้หาเลี้ยงชีพด้วยการใช้แรงงาน เช่น การรับจ้างกรีดยาง เป็นกรรมกรเหมืองแร่ เป็นต้น รายได้และอาชีพนี้จึงขึ้นลงตามความเจริญและความเสื่อมของกิจการ หรือนโยบายของผู้ประกอบการเป็นหลัก แหล่งอาชีพอื่นของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ก็คือ การค้าและการเกษตรกรรม กิจการสองประเภทนี้เกี่ยวของเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน หากการเกษตรได้รับผลดีก็จะมีรายได้สูง อานาจซื้อก็จะสูงขึ้นด้วย ทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าการเกษตรที่ผูกพันอยู่กับพืชพันธุ์บางอย่างนั้นล่อแหลม คือมีอาจเป็นหลักประกันว่าจะมั่นคง เช่น ราคายางพาราที่กำลังทรุดโทรม ทำให้การเกษตรไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร มีผลพลอยให้การค้ากระทบกระเทือนไปด้วย ไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยว่า บางอำเภอ บางท้องที่ที่การค้าเคยเจริญรุ่งเรืองนั้น บัดนี้เต็มไปด้วยความเงิบเหงาไม่มีชีวิตชีวา กล่าวอย่างกว้าง ๆ เศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีได้มีรากฐานที่มั่นคง ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศที่จะอำนวย ความเปลี่ยนแปลงของสภาวะตลาดโลก

และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองด้วย ^{๓๒}

นอกจากเรื่องการอาชีพแล้ว การคมนาคมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อย
ต่อการ เศรษฐกิจของจังหวัดเหล่านี้ กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ในท้องที่จังหวัดเหล่านี้แม้จะมีทาง
หลวงแผ่นดินและทางรถไฟใช้ไค่สะดวกพอสมควร ก็ยังมีทางคมนาคมไม่ทั่วถึงทุกอำเภอ การ
บำรุงรักษาเส้นทางที่มีอยู่แล้วก็มีไค่เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัญหาความ
งบประมาณที่มีไม่เพียงพอ

อย่างไรก็ดี ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ปรากฏว่าการประกอบอาชีพในทางกสิกรรม
ยังไม่เป็นสำเป็นสัน ถูกต้องตามหลักวิชา การคมนาคมก็ยังไม่ดีพอ แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่
ก็เพียงพอที่จะส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมขึ้นไค่อีกมาก ^{๓๓}

๓. ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม

คงไค่กล่าวมาแล้วว่า ประชาชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต มีสภาพ
ทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างจากประชาชนในภาคอื่น ๆ ของประเทศ ทั้งในค่านิยม
ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ทาง
ราชการไค่พยายามมาเป็นเวลานานแล้วที่จะให้ชาวไทยมุสลิมเรียนหนังสือไทย ใช้ภาษาไทย
แต่งกายแบบไทย มีความเป็นอยู่อย่างคนไทยทั่ว ๆ ไป แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สู้จะไค่
ผลนัก เพราะชาวมุสลิมมักหาทางเรียนภาษาอื่น เช่น ภาษามลายูและภาษาอาหรับ จะเรียน
ภาษาไทยเฉพาะเท่าที่จำเป็น เพราะถูกบังคับให้เรียนและจะพูดภาษาไทยเฉพาะเมื่อมีความ
จำเป็นต้องพูด แม้แต่ความพยายามที่ทางราชการจะทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกสำนึกว่า
ตนเป็นคนไทยเช่นเดียวกับคนไทยอื่น ๆ ก็มักไม่ค่อยจะไค่รับความสำเร็จ ชาวไทยมุสลิม

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^{๓๓} สภาพพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาภาคใต พ.ศ.
๒๕๐๗ - ๒๕๐๘, (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖), หน้าค่านำ.

ส่วนใหญ่ยังมีความรู้สึกว่าเป็นคนต่างชาติ คือ เป็นคนมลายู ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากคนไทยที่สืบสายโลหิตจากชนเชื้อชาติอื่นหรือนับถือศาสนาอื่น เช่น คนจีนและลูกจีนในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งสามารถปรับตัวเองเข้ากับสังคมไทยได้ และมีความพากภูมิใจในความเป็นคนไทยอย่างเต็มที่

เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและมูลเหตุของปัญหาแต่ละอย่างได้โดยแจ่มชัดยิ่งขึ้น จึงขอแยกพิจารณาออกเป็น ๔ หัวข้อย่อย คือ ปัญหาเรื่องภาษา ปัญหาเรื่องศาสนา ปัญหาเรื่องชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรม และปัญหาเรื่องการศึกษา ซึ่งจะได้อภิปรายเป็นลำดับไป

๓.๑ ปัญหาเรื่องภาษา

ตามที่ได้อภิปรายมาแล้วในบทแรกว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดสตูล ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และจากผลการวิจัยของศูนย์วิจัยการศึกษา จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ปรากฏว่า ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวันมีอยู่ถึงร้อยละ ๘๑.๗๓ และมีผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลยมีอยู่ถึงร้อยละ ๕๕.๘๓ ของจำนวนประชากรทั้งหมด จึงทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่มีความรู้สึกเป็นไทย เพราะตามปกติวิสัยของมนุษย์นั้น ถิ่นภาษาเป็นเครื่องกำหนดความเป็นพวกพ้องเสมอมา เพราะหากเราจกกันไม่รู้เรื่อง ถึงจะแต่งกายใช้อาภรณ์เครื่องประดับอย่างเดียวกัน ก็ไม่รู้สึกเป็นพวกเดียวกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้มีบุคคลบางกลุ่มบางพวกในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าใจผิดว่า ถ้าใช้ภาษามลายูก็ต้องเป็นคนมลายู แม้แต่ชาวต่างประเทศก็พลอยเข้าใจผิดไปด้วย โดยเรียกชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ไทยมลายูในภาคใต้ของประเทศไทย (Thai Malays of South Thailand) ^{๓๕} โดยถือเอาภาษาเป็นเรื่องสำคัญ

การที่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดสตูล พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวันและไม่นิยมพูดภาษาไทยนั้น อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ พวกใหญ่ คือ

^{๓๔} พัทยา สายหู, "จดหมายจากมัชชัฏ : ภาษากับการปกครอง", สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๐๕), หน้า ๕๖.

^{๓๕}

Virginia Thompson and Richard Adloff, op.cit., p.158,

(๑) พวกที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย แม้แต่เงินอันเป็นสื่อของการแลกเปลี่ยนก็เรียกเป็นภาษามลายู ถ้าเรียกเป็นภาษาไทยก็ไม่เข้าใจ บุคคลประเภทนี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตามชนบทที่ห่างไกล การคมนาคมติดต่อกับอำเภอและจังหวัดเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะถนนหนทางยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง การไปมาหาสู่กันจึงอยู่ในขอบเขตจำกัด การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อการบริโภคภายในครอบครัว ดังนั้น โอกาสที่ประชาชนจะใช้ภาษาไทยเพื่อการติดต่อทำการค้ากับคนภายนอกจึงไม่ค่อยมี นอกจากนี้ยังมีแบบอย่างชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไปทั้งในค่านิยม ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ คล้ายคลึงกับในวัฒนธรรมของชาวมลายูของมาเลเซียที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน และประชาชนใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันมาหลายชั่วอายุคนแล้วโดยไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาไทย แม้แต่การติดต่อกับส่วนราชการก็มีล่ามแปลให้ ดังนั้น คนที่ไม่ได้เรียนภาษาไทยก็พูดไม่ได้ คนที่พูดได้แล้วแต่ไม่ได้ใช้นาน ๆ ก็ลืมหมด กลายเป็นคนพูดภาษาไทยไม่ได้ต่อไป

(๒) พวกที่พูดภาษาไทยได้แต่ไม่พูด ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากว่าเกรงจะได้รับความอับอาย ถูกดูแคลนจากผู้อื่น เพราะสังคมโดยทั่วไปไม่นิยมการใช้ภาษาไทย หรืออาจจะกระดากอายเพราะเกรงจะพูดผิดด้วยความไม่สันทัดชัดเจน หรือเพราะถูกข้าราชการคนที่พูดไม่เข้าใจ อีกประการหนึ่งอาจถูกุญแหยจากคนอื่นซึ่งตั้งใจจะก่อให้เกิดความแตกแยกหรือลัทธิชาตินิยม ด้วยเกรงไปว่าการพูดภาษาไทยจะทำให้ถูกกลืนศาสนา โดยเข้าใจผิดคิดว่าภาษานั้นเป็นภาษาของพุทธศาสนา^{๓๖}

การที่มีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของชาติ ทำให้ชาวไทยมุสลิมสำคัญผิดไปว่าตนไม่ใช่คนไทย พยายามคิดแยกตัวออกจากประเทศไทย ทั้งนี้เพราะความไม่

^{๓๖} พัทยา สายหู, "ปัญหาการศึกษาของภาคใต้", ภัยใต้ (พระนคร : โรงพิมพ์กราฟิคอร์ค, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^{๓๗} เขียว ธรรมาธิปต์, บทบาทของกำนันในการบริหารราชการในจังหวัดยะลา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๕, หน้า ๑๗.

สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอันดับแรก และจะนำไปสู่ความรู้สึกแบ่งแยกในอันดับถัดไป^{๓๘} ทำให้การคบค้าสมาคมในสังคมชนบทจำกัดอยู่แต่เฉพาะชาวไทยมุสลิมด้วยกันเอง ขาดการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่อกัน โดยทั่วไปแล้ว การใช้ภาษาเดียวกันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรวมตัวกันของพลเมืองในชาติ ทั้งนี้ เพราะภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยเผยแพร่ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเข้าใจ เข้าใจกัน และส่งเสริมในค่านิยม คติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ^{๓๙} ดังนั้นการที่ชาวไทยมุสลิมมีภาษาที่แตกต่างออกไป เพราะส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒ ปัญหาเรื่องศาสนา

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และถือเอาบทบัญญัติของศาสนาเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิต (code of life) จึงทำให้เกิดความรู้สึกไม่ชอบคนนอกศาสนา เมื่อคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมไม่ชอบคนไทยไปด้วย

การที่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้สึกแบ่งแยกเป็นคนละพวกกับชาวไทยพุทธโดยทั่วไป ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากศาสนานั้น มีสาเหตุดังนี้^{๔๐}

(๑) ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือศาสนาจริง แต่ส่วนมากไม่รู้ซึ่งในแก่นแท้ของศาสนา คือ รูปร่างไมรูปร่าง

(๒) ผู้นำทางศาสนาบางคนใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ ไม่ยอมสั่งสอนหลักที่ถูกต้อง หรือแก่นแท้ของศาสนาแก่ชาวมุสลิม บิดบังหลักศาสนาที่แท้จริง บิดเบือน

^{๓๘} ชจิตภัย บุรุษพิพัฒน์, เรื่องเกม, หน้า ๒๗๒.

^{๓๙} ชจิตภัย บุรุษพิพัฒน์, "ลัทธิชาตินิยมกับประเทศไทย", รัฐราษฎร์, เล่มที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๑๒), หน้า ๑๖๕.

^{๔๐} ถนอม ไวกนอมสัจย์, พ.อ., และคนอื่น ๆ, "การป้องกันและต่อต้านการแทรกซึมบอนทำลาย", เอกสารวิชาการศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้, ๒๕๑๐, (อักษานา), หน้า ๓ - ๕.

หลักของศาสนา เพื่อประโยชน์ของคน

(๓) ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สนใจหลักธรรมของศาสนาอื่น เห็นว่าการรู้เรื่องของศาสนาอื่นเป็นมาป รังเกียจคนนอกศาสนา ซึ่งบางสมัยบางท้องถิ่นรุนแรงจนถึงกับรังเกียจที่จะพูดหรือฟังภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษามลายู ซึ่งเข้าใจกันเองว่าเป็นภาษาของเขาเหล่านั้น

(๔) เพราะความเคร่งครัดในศาสนา ถือศาสนาของตนเป็นหลักดำเนินชีวิตอย่างจริงจังจนกลายเป็นการแบ่งขาคือว่า คนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ใช่คนไทย ซึ่งในเรื่องนี้ย่อมเป็นภัยต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นอย่างมาก

(๕) ชาดการเผยแพร่ศาสนาที่ถูกวิธี ทั้งนี้อาจจะเป็นภัยผู้นับถือศาสนาที่ไม่ค่อยสนใจในการศึกษา และไม่ยอมรับแบบของการศึกษาสมัยใหม่ จึงมีวิธีการเผยแพร่ศาสนาโดยวิธีเก่า ๆ ไม่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย ความรู้ทางศาสนานี้จึงขยายออกไปสู่ผู้นับถือไม่สมบูรณ์ และผู้รับความรู้ก็ไม่ค่อยได้รับความรู้หลักธรรมที่ถูกต้อง

(๖) หลักของศาสนาบางอย่างก็ขัดกับกฎหมาย เช่น เรื่องครอบครัว ศาสนาอิสลามกับบัญญัติเอาไว้ด้วยว่า เด็กหญิงอาจมีสามีหรือแต่งงานได้เมื่อมีประจำเดือน เด็ก ๆ อายุ ๑๒ - ๑๓ ปี บางคนร่างกายสมบูรณ์ก็มีประจำเดือนแล้ว เด็กเหล่านี้เขาแต่งงานกันแล้ว ซึ่งตามกฎหมายยังไม่ยอมให้มีสามี ข้อนี้ขัดแย้งกับกฎหมายโดยตรง

(๗) ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนมากเป็นไทยพุทธ ชาดความรู้ความเข้าใจในศาสนา ความไม่รู้ไม่เข้าใจจึงเป็นเหตุให้ทำอะไรที่ขัดกับความรู้สึกของประชาชนในศาสนาอื่นอยู่บ่อย ๆ ยิ่งกว่านั้น ด้วยความไม่รู้ ไม่สนใจศึกษา บางคนกลับไปดูหมิ่นศาสนาของเขา จึงเป็นสาเหตุให้ชาวไทยมุสลิมเพิ่มความไม่ชอบคนนอกศาสนายิ่งขึ้นไปอีก และมีความรังเกียจอยู่ในที่ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่นับถือศาสนาอิสลาม ประชาชนจะให้ความนิยมนับถือมาก เช่น ปลัดอำเภอที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวบ้านจะเรียกว่า "ปลัดมลายู" เป็นต้น

ในเรื่องนี้ ทางรัฐบาลก็มีได้ละเลยหรือไม่เอาใจใส่เสียเลย รัฐบาลได้พยายามจัดการปกครองให้เข้ารูปและกลมกลืนกับศาสนาอิสลามเสมอมา ดังจะเห็นได้จากหลักรัฐ-

ประกาศนโยบายสำหรับมณฑลปัตตานี ร.ศ. ๑๒๐ ข้อ ๑ และ ๒ ซึ่งกำหนดไว้ว่า

"ข้อ ๑ ระเบียบการหรือวิธีปฏิบัติการอย่างไรใดเป็นทางให้พลเมืองรู้สึกเห็นไปว่า เป็นการเบียดเบียนกษัตริย์ศาสนาอิสลาม ทองยกเล็ก และแก้ไขเสียทันที การใดจะจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับลัทธินิยมของอิสลาม หรือยิ่งทำให้เป็นการอุกหนุนศาสนาหมักไคยยิ่งก็

ข้อ ๒ การกะเกณฑ์อย่างไร ก็คือ การเก็บภาษีอากรหรือพลีอย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมเทียบกันต้องอย่าให้ยิ่งกว่าที่พลเมืองในแคว้นแคว้นของต่างประเทศซึ่งอยู่ใกล้เคียงติดต่อกันนั้นต้องเกณฑ์ต้องเสียอยู่เป็นธรรมดา เมื่อพิจารณาเทียบกันเฉพาะอย่างต้องอย่าให้ยิ่งหย่อนกว่ากัน จนเป็นเหตุเสียหายในทางปกครองไค"

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้ประกาศให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติก็ตาม แต่ก็ได้ทำให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและการอุปถัมภ์ศาสนาอื่น ๆ ค่อยลงไปไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับศาสนาอิสลามนั้น ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. ๒๔๔๔ ซึ่งตามพระราชปรารภแห่งพระราชกฤษฎีกาดังนั้นได้กล่าวแสดงวัตถุประสงค์และเจตนาของรัฐบาลในการนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

"โดยที่เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประชาชนชาวไทย ย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ และเมื่อใดค้ำนึ่งถึงประชาชนชาวไทยในบางท้องถิ่นซึ่งนับถือศาสนาอิสลามแล้ว ก็สมควรที่จะสงเคราะห์และคุ้มครองอิสลามิกชนของพระองค์ให้ประกอบศาสนกิจตามศรัทธา สมกับที่เป็นประชาชนของประเทศไทย อันเป็นประเทศเอกราช"^{๔๒}

^{๔๑} กองประสานราชการ กรมมหาดไทย, "หลักรัฐประศาสนนโยบายสำหรับมณฑลปัตตานี", การหยุดราชการประจำสัปดาห์ในสี่จังหวัดภาคใต้, (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๐๕), หน้า ๔.

^{๔๒} "พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. ๒๔๔๔", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๒๒ ตอนที่ ๒๖ (๔ พฤษภาคม ๒๔๔๔).

อนึ่ง โดยแท้จริงแล้ว หลักหรือบทบัญญัติของศาสนาอิสลามมิได้เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นแต่อย่างใด เพราะศาสนาอิสลามก็เช่นเดียวกับศาสนาอื่น ๆ ที่มุ่งอบรมสั่งสอนมนุษย์ให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามทั้งปวง ทั้งนี้ จึงไม่น่าจะมีปัญหาเรื่องศาสนาเกิดขึ้น แต่เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ก็มีบุคคลบางจำพวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่สูญเสียอำนาจ ได้มีคเป็นหลักการของศาสนาอิสลามไปในทางที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ฝ่ายตน และได้ทำการโฆษณาชวนเชื่อให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลงเชื่อกับคำโฆษณาหลอกลวง และเกิดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ การกระทำของบุคคลพวกนี้นับเป็นการสร้างความแบ่งแยก อันเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง

๓.๓ ปัญหาเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความแตกต่างกับชาวไทยในภาคอื่น ๆ ของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับศาสนาอิสลามอย่างใกล้ชิด และศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมมาก จนอาจกล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามได้กำหนดวิธีปฏิบัติของมุสลิมไว้ตั้งแต่เกิดจนตาย

ปัญหาการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทำความหนักใจให้แก่รัฐบาล หุกยุคทุกสมัยตลอดมานั้น มีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ไปจากส่วนกลางไม่ทราบสภาพความเป็นอยู่ ไม่เข้าใจภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนความสำคัญของบุคคลต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชนชาวไทยมุสลิมมาก^{๔๓} เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็อาจจะประพฤติกหรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นการขัดกับหลักศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของเขา โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ขึ้นได้ และจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนไม่พอใจ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งจะเป็นผลเสียต่อราชการ เป็นส่วนรวมด้วย

^{๔๓} สมาน รังสีโยกฤษฎ์, เรื่องเดิม, หน้า ๖๕.

นอกจากนี้ การที่ชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย ทำให้เป็น อุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะชนบทรรมนิยมและวัฒนธรรมเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกลุ่มให้มีความผูกพันกันอย่าง มั่นคง ดังนั้น การที่จะให้ชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกและสำนึกในความเป็นไทย ปัญหาที่จะ ต้องแก้ไขที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาเรื่องชนบทรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมที่กล่าวมาแล้ว

๓.๔ ปัญหาเรื่องการศึกษา

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า สภาพการศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำมาก มีผู้รู้หนังสือไม่เกิน ร้อยละ ๓๐ ของประชากรใน ๔ จังหวัดดังกล่าว กล่าวคือ ประชากรในจังหวัดชายแดนภาค- ใต้ ๓ จังหวัด ยกเว้นจังหวัดสตูล ประมาณร้อยละ ๔๐ - ๔๕ พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน เด็กที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจะพูดภาษาไทยไม่ไค้ประมาณร้อยละ ๗๒ แม้ว่า ทางราชการจะไค้พยายามให้ความช่วยเหลือในค่านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาวไทย มุสลิมเป็นอย่างมากแล้วก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังขาดความสนใจที่จะเข้ารับการศึกษา สาเหตุ สำคัญที่ทำให้ประชาชนชาวไทยมุสลิมขาดความสนใจในเรื่องการศึกษา มีดังนี้คือ

- ก. การที่ชาวไทยมุสลิมถือเอาทบัญญัติของศาสนาเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิต กังนั้น จึงมุ่งศึกษาเฉพาะหลักศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว ^{๕๕}
- ข. การที่มีบุคคลบางกลุ่มมีความรู้สึกในทางชาตินิยม เห็นว่าการเรียน หนังสือไทยจะทำให้ถูกกลืนชาติ จึงไค้ทำการยุยงว่าการเรียนภาษาไทยนั้นเป็นการบีบบังคับ ของรัฐบาลไทย จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมบางคนหลงเชื่อ ไม่ยอมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษา ในโรงเรียนของทางราชการ ^{๕๖}

^{๕๔} พัทยา สายหู, เรื่องเดิม, หน้า ๕๔.

^{๕๕} ถนอม ไวถนอมสัจย์, พ.อ., และคนอื่น ๆ, เรื่องเดิม, หน้า ๓ - ๕.

^{๕๖} ประสิทธิ์ เวชสวรรค์, พ.อ., การพัฒนาการศึกษาเพื่อคุณภาพของจังหวัด ชายแดนภาคใต้, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒน- บริหารศาสตร์. ๒๕๐๕. หน้า ๕๓.

ค. ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง เป็นอุปสรรคในการศึกษา เช่น การสมรสในขณะที่ยังน้อย เป็นต้น ทำให้ขาดความสนใจที่จะทำการศึกษาคือไป

ง. เนื่องจากคนไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีฐานะยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในชนบทที่ห่างไกล จึงไม่สามารถส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาระดับสูง ๆ ได้ ประกอบกับต้องการให้บุตรหลานช่วยเหลือทำมาหากินด้วย จึงไม่มีโอกาสได้เข้ามาศึกษา

จ. เนื่องจากนิสัยใจคอที่เป็นคนมักน้อย พอใจในการศึกษาแบบธรรมชาติที่ตนมีอยู่ จึงไม่รู้รู้สึกกระสือหรือดั้น ประกอบอาชีพไปตามความเคยชินเยี่ยงบรรพบุรุษของตน แม้ผลผลิตที่ได้จะลดลงจนไม่ใคร่พอกับค่าครองชีพ แต่ก็ไม่มีใครรู้สึกตัวและไม่มีความรู้ที่จะจัดการแก้ไข แม้เจ้าหน้าที่จะออกไปแนะนำก็ไม่ยอมเชื่อและไม่สนใจ หากได้ผลเพียงให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ก็พอใจแล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน^{๔๗}

การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การศึกษาในปอเนาะ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับสอนหลักศาสนาอิสลาม และภาษาอาหรับ (ยาวี) ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงนิยมให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษาในปอเนาะ ปัจจุบันทางราชการได้กำหนดให้ปอเนาะมาจากทะเบียนและแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ แต่ก็ยังมีปอเนาะอีกหลายแห่งที่ยังไม่ยอมมาจากทะเบียน ปอเนาะนอกจากจะเป็นที่สอนศาสนาและภาษากังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าสมาชิกขบวนการโจรก่อการร้ายหรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนเคยใช้ปอเนาะเป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมมลายู และบางแห่งใช้เป็นแหล่งฝึกอาวุธอีกด้วย^{๔๘} ดังนั้น การศึกษาในปอเนาะจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการผสมกลมกลืน

นอกจากชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะนิยมศึกษาในปอเนาะแล้ว ยังนิยมเดินทางไปศึกษาคือในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งได้แก่ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน อียิปต์ และซาอุดีอาระเบีย เป็นจำนวนมากอีกด้วย^{๔๙}

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๔๙} ประกิจ ประจวบจันทน์, การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖, หน้า ๗๕.

ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง ๆ นี้ ปรากฏว่าชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษาในโรงเรียนของรัฐบาลมากขึ้น ทั้งนี้เพราะได้มีการตื่นตัวในเรื่องการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในเมือง อีกประการหนึ่ง รัฐบาลได้พยายามพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น และใช้นโยบายแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร ซึ่งได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้ใกล้เคียงกับโรงเรียนราษฎรที่สอนวิชาสามัญโดยทั่วไป จึงเป็นการเอื้ออำนวยต่อการผสมกลมกลืนมากยิ่งขึ้น

๔. สรุป

เมื่อได้พิจารณาสภาพทั่ว ๆ ไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว จะพบว่ามียุทธวิธีหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืน ยุทธวิธีเหล่านี้ที่สำคัญคือ

ประการแรก ได้แก่ ปัญหาทางการเมืองการปกครอง เนื่องจากชาวไทยมุสลิมไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนว่า เป็นพลเมืองของประเทศไทยที่มีสิทธิและหน้าที่เหมือนกับคนไทยทั่ว ๆ ไป จึงหย่อนความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองไทย และมีความรู้สึกว่าเขาเองมิได้มีผลประโยชน์ร่วมกันกับประชาชนชาวไทยคนอื่น ๆ ดังนั้น จึงตกเป็นเครื่องมือของพวกขบวนการโจรก่อการร้ายหรือขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งได้ทำการยุยง ปลุกปั่น กล่าวหาว่าการปกครองของไทยกตัญญูบีบบังคับเพื่อทำลายชาติมลายู ทำลายศาสนาอิสลาม ผลจากการโฆษณาชวนเชื่อเช่นนั้นทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง ราษฎรเกิดความระส่ำระสายและหวาดกลัว และมีชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมากหลงเชื่อตามคำโฆษณาว่าชาวไทยมุสลิมเป็นคนมลายู และจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นของคนมลายู ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคสำคัญของทางราชการในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานของโจรจีนคอมมิวนิสต์ก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการผสมกลมกลืน ทั้งนี้เพราะโจรจีนคอมมิวนิสต์ต้องการความสนับสนุนจากชาวไทยมุสลิมทั้งในค่านิยมอาหารและกำลังคน ได้พยายามสร้างความรู้สึกสำนึกในเชื้อชาติมลายู ในหมู่ประชาชนชาวไทยมุสลิม ดังนั้น การ

ดำเนินงานของโจวจินคอมมิวนิสต์ จึงเป็นการดำเนินงานที่ขัดกับนโยบายของทางราชการที่ประสงค์จะให้มีการผสมกลมกลืนเกิดขึ้น

สำหรับงานการปกครอง เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างกว่าไทยพุทธ ประกอบกับการที่มีภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน ตลอดจนความคิดของคนไทยพุทธส่วนใหญ่ที่เข้าใจว่าคนไทยมุสลิมเป็นพวกคอยการศึกษา ทำให้ข้าราชการไทยพุทธซึ่งส่วนมากได้แก่ข้าราชการชั้นผู้น้อย ประพฤติตนในท่ามกลางที่ข่มเหงและแสดงตนเป็นนายคนไทยมุสลิมในท้องถิ่น นอกจากนั้น เนื่องจากข้าราชการส่วนมากเป็นคนไทยพุทธ ราษฎรไทยพุทธจึงมักจะได้รับ การเห็นอกเห็นใจและความสะดวกในการติดต่อกับทางราชการมากกว่าคนไทยมุสลิมอยู่ตลอดมา ยิ่งกว่านั้นการเรียกและรับสินบนก็ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ความขัดแย้งดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุสำคัญซึ่งฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดมา

ประการที่สอง นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง เศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ทรุดลงมาก เนื่องจากราษฎรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา ดังนั้น เมื่อราคายางพาราตกต่ำลง รายได้ของครอบครัวจึงตกต่ำไปด้วย เศรษฐกิจที่ตกต่ำดังกล่าวทางการยังไม่สามารถแก้ไขให้เหมือนเดิมได้ทราบเท่าทุกวันนี้ แต่ประเทศมาเลเซียสามารถแก้ไขปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศให้กลับดีขึ้น จึงทำให้เกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจิตใจเอนเอียงไปในทางที่นิยมความรู้ความสามารถ ความเจริญ และความก้าวหน้าของประเทศมาเลเซีย

ในด้านการคมนาคม ปรากฏว่าแต่เดิมถนนหนทางในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับการพัฒนาให้เจริญเท่าที่ควร ถนนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างกับสภาพของถนนในมาเลเซียอย่างเห็นได้ชัด ถนนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่งจะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นทัดเทียมกับของมาเลเซียในช่วงระยะเวลา ๒ - ๓ ปีมานี้เอง แต่สภาพของเส้นทางเชื่อมต่อเขาคำบลและหมู่บ้านยังไม่ทัดเทียมกับของมาเลเซีย รวมทั้งระบบการขนส่งก็ยังไม่สะดวกเท่ากับของมาเลเซีย

ลักษณะที่แตกต่างระหว่างจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยกับมาเลเซียที่เห็นได้ชัดสองประการดังกล่าวแล้ว ทำให้เกิดการเปรียบเทียบขึ้นในหมู่ประชาชน คนไทยพุทธเองมองดูความแตกต่างนี้ด้วยความพอใจ คนไทยมุสลิมมองสภาพความแตกต่างว่ารัฐบาลไทยไม่เหลียวแลจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าที่ควร ทำให้มีใจเอนเอียงไปทางมาเลเซียมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้ชาวไทยมุสลิมเหล่านี้มีความรู้สึกสำนึกว่าตนเองเป็นคนไทย

ประการที่สาม ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยชาวไทยมุสลิมประมาณร้อยละ ๘๐ ชาวไทยมุสลิมดังกล่าวถือตนว่าเป็นคนมลายู และดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ในปัจจุบันเป็นดินแดนของมลายู ซึ่งถูกไทยยึดแย่งมา และความคิดเช่นนี้ก็ได้ฝังอยู่ในจิตใจชาวไทยมุสลิมตลอดเวลา

อนึ่ง ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดสตูล ส่วนใหญ่พูดภาษามลายูพื้นเมือง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับภาษาไทยอย่างเห็นได้ชัด ชาวไทยมุสลิมบางพวกไม่ยอมพูดภาษาไทยทั้ง ๆ ที่สามารถพูดได้ แม้แต่กับเจ้าหน้าที่ของทางบ้านเมือง ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงการไม่ยอมให้ความร่วมมือกับทางราชการ จึงเป็นการเพิ่มความแตกแยกให้มากยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ เนื่องจากคนไทยพุทธกับไทยมุสลิมนับถือศาสนาต่างกัน การปฏิบัติตามหลักศาสนาจึงแตกต่างกัน เช่น หลักศาสนาอิสลามถือว่าการแต่งงานกับคนต่างศาสนาเป็นบาป ถ้าหญิงหรือชายต่างศาสนาต้องการจะแต่งงานกับคนมุสลิมจะต้องเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาอิสลามเสียก่อน แดกรณีเช่นนี้ศาสนาพุทธไม่ห้าม การปฏิบัติตามหลักศาสนาที่แตกต่างกันก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งระหว่างคนไทยมุสลิมกับคนไทยพุทธอยู่เสมอ ๆ

ประการที่ห้า เนื่องจากหลักศาสนาที่แตกต่างกันดังกล่าวแล้ว ทำให้ชนบทรวมเนียมประเพณีของคนไทยมุสลิมกับคนไทยพุทธมีลักษณะแตกต่างกันไปอีกหลายประการ เช่น ประเพณีในการแต่งงาน ประเพณีการถือบวช (ถือศีลออก) ประเพณีการเข้าสู่หนัคของชาวไทยมุสลิม เป็นต้น ประเพณีที่แตกต่างกันเหล่านี้ในบางครั้งก่อให้เกิดการตู่กันเหยียดหยามกันได้

ประการสุดท้าย การศึกษาซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการผสมกลมกลืนนั้น ปรากฏว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวไทยมุสลิมได้รับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก แม้ว่าทางราชการจะพยายามให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาวไทยมุสลิมอย่างมากมาย

ก็ตาม แต่ประชาชนขาดความสนใจที่จะศึกษา แต่กลับนิยมเข้าไปศึกษาตามปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังนิยมไปศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย และประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามอื่น ๆ อีกด้วย

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เท่าที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์เป็นลำดับมานั้น เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง เพราะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อชั้นมูลฐาน และสภาวะการดำรงชีพของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนปัจจัยที่มาจากภายนอกประเทศ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นโยบายและกระบวนการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมต้องเน้นชาออกไป นับเป็นการกิจซึ่งทำความหนักใจให้แก่รัฐบาลและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทุกยุคทุกสมัยตลอดมา การแก้ปัญหาดังกล่าวจะต้องอาศัยสติปัญญา ความรอบรู้ การวางแผนที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพและปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนการดำเนินงานตามนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่มีต่อเนื่องตลอดไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ไต่ถามหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อขัดข้องดังกล่าว ซึ่งจะออกมาในรูปของการเสนอแนะ เพื่อจะช่วยให้การผสมกลมกลืนเป็นไปอย่างถูกต้อง และประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะไต่ถามถึงในบทต่อไป.